

OPETUSHENKILÖSTÖN OSAAMISEN VAHVUUDET, KRIITTISET KOHDAT JA KEHITTÄMISEN TARPEET

Lähtökohta:

Millaisesta yhteiskunnasta minkälaiseen yhteiskuntaan?

Oleva → ... 2010	<i>Murros 2010 →</i>	Tuleva 2010 ... →
Teollinen Koulutus Palkansaaja	<i>Vapaa sivistystyön tehtävä?</i>	Jälkiteollinen Oppiminen Asiantuntija/yrittäjä
Tiedonjako Tieto Kontrolli	<i>Opetushenkilöstön</i> - <i>kelpoisuus</i> - <i>työolot</i> - <i>osaaminen?</i>	Informaatio Osaaminen Arviointi/auditointi
Kansallinen Alueellinen Atomisaatio Yksilöityminen Eksplöitaatio	<i>Sivistyshyöty</i> - <i>kestävä kehitys</i> - <i>jatkuva oppiminen</i> - <i>oikeudenmukaisuus</i> - <i>tasa-arvo</i> - <i>hyvinvointi?</i>	Kansainvälinen Globaali Verkosto Yhteisvastuu Ekologia

→ Osaamisen ytimessä:

- jatkuvan oppimisen, tiedonhankinnan ja -hallinnan kompetenssit
- viestinnän, vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan kompetenssit
- resurssien hallinnan, ohjaamisen ja johtamisen kompetenssit
- arvioinnin, kehittämisen ja uuden luomisen kompetenssit
- oman alan hallinnan erityiskompetenssit

→ oppimisen ja osaamisen tuottamisen koulutukselliset, sivistykselliset ja ekologiset reunaehdot?

→ osaamisen, kyvykkyyden ja asiantuntijuuden kehittäminen?

→ ammattialana vapaa sivistystyö?

→ mitä opetushenkilöstön pitää osata?

Mitä Koulutuksen arviointineuvoston tutkimus kertoo vapaan sivistystyön opettajan osaamisesta ja työoloista: päähuomiot, hälyttävimmät seikat, positiiviset yllätykset?

Menneen ajan suunnassa vapaan sivistystyön opettajat ovat varsin tyytyväisiä työoloihinsa ja osaamiseensa. Opetushenkilöstö tuntiopettajia myöten kokee vaikuttavansa työhönsä; he osallistuvat työnantajan järjestämään koulutukseen kohtuullisen hyvin jopa tuntiopettajat kesäyliopistoja lukuun ottamatta; tiimityöhön osallistutaan, tosin tuntiopettajat muita vähemmän; työyhteisön koetaan tukevan omaa työtä varsin korkealla tasolla.

Ei liene yllätys, että työajan ei koeta riittävän etenkin rehtoreiden kohdalla, mikä on sama ongelma kaikilla tulokulttuurin kyllästämillä aloilla.

Hälyttävimmät seikat liittyvät opetushenkilöstön aikuispedagogiseen, verkkopedagogiseen, monikulttuuriseen, moniammatilliseen ja työelämäyhteistyön osaamiseen. Jokaisella näillä alueilla kyselyyn osallistuneista päätoimisista ja tuntiopettajista vain 20-30 % piti osaamisen tasoa hyvänä. Toisin sanoen kehittämisen varaa on näissä asioissa, koska ne liittyvät nimenomaan tulevan ajan kehittämistarpeisiin. Sikäli arvio on itse asiassa hyvä ja oikeaan osunut ja viestii siitä, mihin osaamisen kehittämisessä pitäisi panostaa. Tietyllä tavalla hälyttävää on myös se, että jos rehtorin työ muuttuu perustehtävän ja pedagogisen johtamisen kustannuksella entistä enemmän ikään kuin yksittäisen firman tai konsernin toimitusjohtamiseksi.

Sivistyshyöty

Arviointiryhmä nostaa keskusteluun sivistyshyödyn käsitteen, jolla halutaan osoittaa, että sivistystyöstä eivät hyödy vain osallistujat vaan myös alueellinen, etninen tai muu yhteisö ja koko yhteiskunta. Tiedetään, että onnellisuuden avain on sosiaalisuudessa ja viihdyttävässä yhteiselossa, jolloin sairauspäivät vähenevät, masennuslääkkeitä syödään vähemmän, vanhat sairastavat vähemmän ja pysyvät kotonaan pitempään, passiiviset aktivoituvat ja syntyy luovaa yritteliäisyyttä sekä ennen kaikkea kunta, yhteiskunta ja veronmaksajat säästävät rahaa pitkällä aikavälillä. Samalla tavalla kuin terveyshyöty tai oikeushyöty vetoaa päättäjiin, he voisivat huomata myös sivistyshyödyn kansantaloudellisen merkityksen.

Positiiviset yllätykset liittyivät ehkä eniten siihen, että kehityskeskustelut ja tiimityöskentely, jotka ovat mitä suuremmassa määrin työssä oppimisen, kehittymisen ja opetustyön kehittämisen keinoja, ovat niinkin laajasti käytössä. Arviointiryhmä onkin korostanut asiantuntevien tuntiopettajien merkitystä, heidän osallistaminen kehittämistyöhön on keskeinen voimavaratekijä. Raportissa arvostusta on ilmaistu siten, että tuntiopettajat on otettu analyysin ensimmäiseksi kohderyhmäksi. Positiivista joskaan ei yllättävää, on myös opettajien vahva identifioituminen sivistystyöhön sekä ideaalisessa että ammatillisessa merkityksessä.

Miten osaamisen kehittämistä on mielestäsi vietävä eteenpäin vapaan sivistystyön kehittämisohjelmassa, kuten käynnisteillä olevassa Osaava-hankkeessa?

En tunne tarkemmin Osaava-hanketta, mutta osaamisen kehittämisessä vapaan sivistystyön on luotettava itseensä. Nyt jo on toimittu aloitteellisesti esimerkiksi hanketoimien käynnistämisessä, hallintorajat yltävissä yhteistoiminnoissa ja verkottumisessa alueellisesti ja kansainvälisestikin. Koulutus ei ole aina ratkaisu osaamisen parantamiseen, entistä enemmän tulee hyödyntää mitä erilaisimpia työissä oppimisen mahdollisuuksia esimerkkinä juuri tiimityöskentely ja kehityskeskustelut. Tietyllä tapaa vapaa sivistystyö on palaamassa juurilleen kansalaistoiminnan ja kansanliikkeiden suuntaan ohjenuorana toimi lokaalisti ajattele globaalisti. Tätä suuntausta pitää vahvistaa yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Vaikka eurooppatoisuus ei kyselyn mukaan kovin vahvana näykään, kielten opiskelu on aina ollut osoitus kansainvälistymisen tarpeesta.

Miksi olemme saaneet odottaa raporttia näin pitkään, eikä väliaikatietaa tutkimuksen viipymisestä ole annettu?

Raporttia on odotettu puoli vuotta, mikä on varsin tyypillinen viivästys monen muunkin arviointiraportin kohdalla. Arviointiryhmä lähti kiireellä toteuttamaan sitä edeltäneen suunnitteluryhmän kaavailuja, joihin kuului muun muassa kyselytutkimuksen tekeminen. Kyselyn toteuttaminen ja analyysi otti aikansa ja vasta sen jälkeen päästiin itse asiaan eli arvottavaan arviointiin ja vaiheessa, jossa aika ja raha alkoivat olla lopussa. Itse kiinnittäisin huomiota suunnittelu- ja arviointiryhmän erillisyyteen ja työnjakoon. Kiireestä ei seuraa muuta kuin huono lopputulos, joten mieluummin lisää aika kuin kesken-eräinen raportti ulos. Epävirallisia kanavia pitkin tieto viivästymisestä on kulkenut, sen sijaan virallista viivästysilmoitusta on ollut vaikea antaa ilman varmaa tietoa raportin julkistamispäivästä.

KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

- sivistystehtävää kirkastettava ja sivistyshyötyä arvioitava
 - sivistystehtävä tässä ajassa!?
 - tulevaisuuden ennakointi!?
 - sivistyshyödyn sisällöt ja mittaaminen!?

- osaamisen uudistaminen
 - työssä oppiminen ja ammatillinen kehittäminen!?
 - vertaistuki ja kehittämisen foorumit!?
 - täydennyskoulutus!?

- pedagogisen johtamisen vahvistaminen
 - tuntiopettajien, opettajien ja rehtoreiden yhteistyö!?
 - johtamisen kehittäminen ja johtamiskoulutus!?

- tilastoinnin kehittäminen
 - vapaan sivistystyön ominaispiirteiden huomioiminen!?
 - tuntiopettajien mielekäs tilastointi!?

- tutkimustoiminnan koordinointi
 - voimavarojen kokoaminen!?
 - rajat ylittävä verkostoituminen!?